
INFORMACJE

ANNA PABICH

*Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich
Oddział w Poznaniu*

PLANOWANIE I REALIZACJA DOSKONALENIA ZAWODOWEGO W ROLNICTWIE W 1999 ROKU A UDZIAŁ W DOSKONALENIU KADRY DORADCZEJ ODR

Doskonalenie wiedzy i umiejętności w perspektywie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej staje się koniecznością. Dotyczy ono zarówno doradców rolniczych jak i samych producentów i może być realizowane na przykład poprzez szkolenia.

Co roku, dla potrzeb doradztwa Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Oddział w Poznaniu przekazuje Ofertę - informator szkoleniowy, zawierający szeroką propozycję jednostek badawczo-rozwojowych, uczelni rolniczych i innych, dotyczącą doskonalenia zawodowego. Spośród propozycji przedstawionych na rok 1999 doradcy Ośrodków Doradztwa Rolniczego wybrali, za pomocą ankiety, priorytetowe tematy szkoleń w doskonaleniu doradców.

Interesująca może być znajomość realizacji planów szkoleniowych w 1999 roku, zawartych w Ofercie i poza nią przez organizatorów doskonalenia, ocena w jakich szkoleniach i przez jakie jednostki organizowane uczestniczyło najwięcej doradców i jakie są relacje między wcześniej wyznaczonymi priorytetami w doskonaleniu, a faktycznym udziałem doradców w szkoleniach uznanych przez nich za priorytetowe?

Z pytaniem o realizację doskonalenia zawodowego zwróciliśmy się do wszystkich organizatorów (26), którzy zamieścili swoje propozycje w Ofercie - informatorze szkoleniowym '99. Odpowiedzi na ankietę udzieliły 23 jednostki, w tym:

- jednostki badawczo-rozwojowe (jbr):
 - Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego,
 - Instytut Budownictwa Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa,
 - Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin,
 - Instytut Melioracji i Użytków Zielonych,
 - Instytut Ochrony Roślin,
 - Instytut Roślin i Przetworów Zielarskich,
 - Instytut Rybactwa Śródlądowego,
 - Instytut Sadownictwa i Kwiaciarnictwa,
 - Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa,
 - Instytut Warzywnictwa,
 - Instytut Zootechniki,
 - Centralne Laboratorium Przemysłu Paszowego,
 - OBR Maszyn dla Przetwórstwa Płodów Rolnych,
- uczelnie wyższe:
 - Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy,
 - Akademia Rolnicza w Szczecinie,
 - Akademia Rolnicza we Wrocławiu,
 - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,
 - Uniwersytet Łódzki,
- inne:
 - Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN,
 - Fundusz Współpracy,
 - Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego,
 - Agro-Kontakt BIS s.c.
 - Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Oddział Poznań i Kraków.

Zebrane dane ankietowe analizowano zgodnie z przedstawionym podziałem organizatorów (jbr, uczelnie wyższe, inni, KCDRRiOW). Traktować je należy jako orientacyjne, chociażby ze względu na niejednoznaczne interpretowanie pojęcia *szkolenie*, które obejmuje w tym przypadku zarówno kilkugodzinny wykład jak i studia podyplomowe.

Planowanie i realizacja tematyki szkoleniowej wg organizatorów

W 1999 roku organizatorzy doskonalenia zawodowego zrealizowali dla potrzeb doradztwa rolniczego i praktyki rolniczej 169 tematów, w formie 491 szkoleń (tabela 1). W porównaniu do roku 1998 przy porównywalnej liczbie organizatorów było nieco mniej tematów (o 22), ale więcej szkoleń (o 29).

Liczba szkoleń ogółem zrealizowanych w 1999 roku

Tabela 1

Wyszczególnienie	Liczba zrealizowanych		Czas trwania szkoleń ogółem (w godz.)
	tematów	szkoleń	
jednostki badawczo-rozwojowe (13)	86	261	2444
uczelnie wyższe (5)	26	35	4893
inni (4)	21	102	2256
KCDRRiOW (Poznań, Kraków)	36	93	2323
Ogółem (rok 1999)	169	491	x
Ogółem (rok 1998)	191	462	x

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej tematów (51%) i szkoleń (ponad 53%) zrealizowały jednostki badawczo-rozwojowe. Były to głównie szkolenia o tematyce technologicznej, wynikającej ze specyfiki działania każdej jednostki. W zasadzie treści większości szkoleń mają odniesienie do rozwiązań czy wymagań jakie będą obowiązywały po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Dotyczy to zagadnień technologicznych, ekonomicznych, przekształceń strukturalnych, ochrony środowiska itp.

Łączny czas trwania szkoleń dla poszczególnych grup organizatorów, w odniesieniu do liczby szkoleń, wskazuje na realizację dłuższych form doskonalenia przez uczelnie wyższe, najczęściej były to studia podyplomowe. Znacznie krótsze formy realizowały jednostki badawczo-rozwojowe (szkolenia 1-2 dniowe).

Liczba proponowanych na początku 1999 roku w Ofercie i zrealizowanych tematów szkoleń, przez poszczególnych organizatorów była dość zróżnicowana. Najwięcej tematów szkoleń zaproponowali:

- Akademia Rolnicza we Wrocławiu 21 z tego zrealizowano 10 tematów,
- Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa 20 z tego zrealizowano 11 tematów,
- Krajowe Centrum Doradztwa, Oddział Poznań 15 z tego zrealizowano 10 tematów,
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 11 z tego zrealizowano 8 tematów,
- Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin 10 z tego zrealizowano 4 tematy,
- Instytut Zootechniki 9 z tego zrealizowano 7 tematów.

Ogółem na zaplanowane w 1999 roku w Ofercie, w ankietowanych jednostkach, 154 tematy szkoleń zrealizowano ok. 61% (94 tematy), w postaci 279 szkoleń - tabela 2.

Spośród 23 organizatorów szkoleń, cztery jednostki badawczo-rozwojowe nie zrealizowały żadnego, planowanego szkolenia. Główną przyczyną tego faktu był brak środków finansowych na realizację. Dziewięciu spośród ankietowanych organizatorów, przeprowadziło wszystkie zaplanowane szkolenia. Są to te jednostki, które planowały najmniej tematów szkoleń (od 1 do 7) oferujące niespełna 20% wszystkich tematów planowanych szkoleń.

Czas trwania planowanych w Ofercie i zrealizowanych przez organizatorów szkoleń był dość zróżnicowany. Najdłuższe formy doskonalenia proponowały szkoły wyższe. Były to najczęściej studia podyplomowe. W jednostkach badawczo-rozwojowych przeciętny czas trwania planowanych szkoleń był najkrótszy i wynosił średnio ponad 12 godzin (tabela 2). Miały one nieco inny charakter, najczęściej w formie krótszych (2-3 dniowych) seminariów, warsztatów tematycznych lub konferencji.

Tabela 2

Szkolenia planowane i zrealizowane w 1999 roku
wg Oferty - informatora szkoleniowego'99 i poza Ofertą

Organizatorzy	Liczba			Czas trwania szkoleń (w godz.)	
	planowa- nych tytułów	zrealizowa- nych tytułów	zrealizowa- nych szkoleń	łącznie	średnio
wg Oferty - informatora szkoleniowego'99					
jednostki badawczo-rozwojowe	79	43	143	1806	12,6
szkoły wyższe	38	23	31	4675	151,0
KCDRRiOW Poznań	15	10	38	1288	34,0
KCDRRiOW Kraków	7	7	12	436	36,0
pozostałe	15	11	55	2012	36,6
Razem	154	94	279	x	x
poza Ofertą - informatorem szkoleniowym'99					
jednostki badawczo-rozwojowe	x	43	118	638	5,4
szkoły wyższe	x	3	4	218	x
KCDRRiOW Poznań	x	4	5	77	15,4
KCDRRiOW Kraków	x	15	38	522	13,7
pozostałe	x	10	47	244	5,2
Razem	x	75	212	x	x

Źródło: Opracowanie własne.

Średni czas trwania szkoleń u wszystkich organizatorów dla szkoleń proponowanych w Ofercie był znacznie dłuższy od proponowanych poza Ofertą.

Niezależnie od propozycji szkoleniowych zamieszczonych w Ofercie - informatorze szkoleniowym, ankietowane jednostki zrealizowały w 1999 roku dodatkowo 75 tematów szkoleń, w postaci 212 szkoleń. Najwięcej nowych tematów (ponad 57%) stanowiły propozycje jednostek badawczo-rozwojowych. W porównaniu do roku 1998 było nieco mniej (o 17) tytułów szkoleń, ale zrealizowanych w większej (o 28) liczbie szkoleń.

Znaczna liczba szkoleń organizowanych poza Ofertą, na bieżąco, z jednej strony wskazuje na dużą elastyczność jednostek w dostosowaniu tematyki doskonalenia do potrzeb odbiorców, a z drugiej, na ostrożność w podawaniu do Oferty

wszystkich planowanych szkoleń licząc się z brakiem możliwości realizacji tych planów, głównie chyba ze względów finansowych. Poza tym, jak wynika z informacji docierających do Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, dla odbywających szkolenia warunki finansowe uczestnictwa również mają coraz większe znaczenie.

Nie mniej można stwierdzić, że:

- szkolenia organizowane przez jednostki badawczo-rozwojowe mają bogatszą tematykę (więcej tematów, ponad połowa tytułów i liczba organizowanych szkoleń), ale trwają nieco krócej, co w zasadzie jest zgodne z oczekiwaniami odbiorców;
- szkolenia pozostałych organizatorów trwają znacznie dłużej, głównie ze względu na realizację dłuższych form doskonalenia zawodowego;
- czas trwania szkoleń proponowanych w Ofercie jest o połowę dłuższy niż szkoleń realizowanych poza Ofertą, zaspakajających bieżące potrzeby odbiorców.

Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym

W 1999 roku, w doskonaleniu zawodowym uczestniczyło ogółem ponad 22 tysiące osób (tabela 3). Największą grupę stanowili rolnicy określani jako producenci rolni, ogrodnicy, producenci żywności, organizatorzy produkcji itp. (tabela 3). Drugą, największą grupę uczestników doskonalenia, przyjętą w zestawieniu jako pozostali, stanowią między innymi pracownicy: jednostek naukowo-badawczych, uczelni wyższych, PIOR, CIIN, izb rolniczych, służb plantatorskich, weterynaryjnych, hodowcy, przedstawiciele firm, dystrybutorzy, urzędnicy administracji państwowej, działkowcy, studenci i uczniowie.

Tabela 3

Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym w 1999 roku

Organizatorzy	Ogółem	w tym:		
		doradcy ODR	rolnicy	pozostali
jednostki badawczo-rozwojowe	14823	1375	9473	3975
szkoły wyższe	1890	101	50	1739
KCDRRiOW Poznań	894	836	–	58
KCDRRiOW Kraków	1330	618	367	345
pozostali	3187	768	1149	1270
Razem	22124	3698	11039	7387

Źródło: Opracowanie własne.

W porównaniu do poprzedniego (1998) analizowanego roku, zwiększyła się liczba uczestników doskonalenia o ponad 1600 osób. Znaczny wzrost uczestników doskonalenia, o ponad 13% wystąpił w grupie rolników, zmniejszyła się

natomiast liczba doradców ODR uczestniczących w doskonaleniu. Biorąc pod uwagę, że zatrudnienie kadry kierowniczej i doradczej w ODR, w 1998 roku wynosiło około 4600 osób, można przyjąć, że doradca przynajmniej raz w roku uczestniczył w doskonaleniu. W 1999 roku wyodrębniono ze struktur doradztwa 6 Regionalnych Ośrodków Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, zmniejszając tym samym liczbę doradców zatrudnionych w ODR. Przyjmując takie założenie, udział kadry doradczej w doskonaleniu w porównaniu do roku 1998, proporcjonalnie do liczby doradców obecnie, nie zmienił się.

Szczegółowa analiza uczestnictwa w szkoleniach proponowanych w Ofercie i poza nią, pozwala stwierdzić, że ponad połowę (57%) ogółu osób uczestniczących w doskonaleniu korzystało z ofert wcześniej planowanych przez organizatorów, zamieszczonych między innymi w Ofercie - informatorze szkoleniowym 99. Spośród grup zawodowych, doradcy ODR w największym stopniu (63%) uczestniczyli w szkoleniach wcześniej planowanych przez organizatorów, co może świadczyć o celowości wcześniejszego przygotowywania Oferty szkoleniowej dla tej grupy odbiorców, ale również o tym, że znaczna część decyzji o udziale w doskonaleniu podejmowana jest na bieżąco, w miarę napływu ofert lub środków finansowych.

Spośród 23 ankietowanych organizatorów doskonalenia zawodowego, ośmiu wymienionych w tabeli poniżej, przeszkoliło ponad 17 tys. osób, co stanowi ponad 77% ogółu uczestników doskonalenia. Przy czym, jak wskazuje zestawienie, głównym uczestnikiem doskonalenia w tych jednostkach są producenci rolni. Doradcy ODR stanowią zaledwie 14% tych uczestników.

Najwięcej osób uczestniczyło w szkoleniach organizowanych przez Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach (tabela 4). Byli to przede wszystkim sadownicy, producenci kwiatów biorący udział w dużych, stałych imprezach organizowanych w formie zjazdów, konferencji itp.

Tabela 4

Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym w 1999 roku wg organizatorów

Organizatorzy	Uczestnicy ogółem	w tym:		
		doradcy ODR	rolnicy	pozostali
Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa	5337	253	4208	876
Instytut Budownictwa Mech. i Elektr. Rolnictwa	3624	289	2944	391
Instytut Zootechniki	1904	327	995	582
Fundusz Współpracy	1672	203	1034	435
KCDRRiOW Oddział Kraków	1330	618	368	344
Instytut Ochrony Roślin	1128	62	100	966
Akademia Rolnicza Wrocław	1052	86	–	966
Małopolskie Stow. Doradztwa Rolniczego	1050	580	420	50
Ogółem	17097	2418	10069	4610

Źródło: Opracowanie własne.

W powyższym zestawieniu z racji mniejszej liczby uczestników doskonalenia ogółem, nie uwzględniono organizatora szkoleń najczęściej wybieranego przez kadrę doradczą ODR, którym jest Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Oddział w Poznaniu (836 doradców ODR).

Tematyka doskonalenia

Tematykę najczęściej wybraną przez uczestników doskonalenia zawodowego przedstawiono w tabeli 5. W zestawieniu nie uwzględniono doskonalenia w formach: konferencji, zjazdów, sesji itp., ze względu na informacyjny charakter tych form doskonalenia.

Tabela 5

Tematy szkoleń o największej frekwencji uczestników w 1999 roku

Tematy szkoleń - organizator	Czas trwania (w godz.)	Uczestnicy ogółem	w tym:		
			do-radcy	rol-nicy	inni
wg Oferty - informatora szkoleniowego '99					
Integrowana produkcja truskawek - ISiK	16	600	25	575	0
Chów krów w aspekcie ekonomiki prod. i jakości mleka - I. Zoot.	6	567	125	382	60
Użytki zielone a produkcja pasz - IMUZ	4	446	60	386	0
Integrowana produkcja jabłek i gruszek - ISiK	24	389	28	361	0
Kierowanie rozrodem drobnych przeżuwaczy - I. Zoot.	14	299	35	236	28
Przywództwo w rozwoju obszarów wiejskich - Małop. St. Dor. Roln.	16	260	210	40	10
Możliwości rozwoju produkcji owczarskiej - I. Zoot.	8	231	50	20	161
Współczesna technika, techn. i bud. w chowie bydła - IBMER	10	225	83	129	13
poza Ofertą - informatorem szkoleniowym '99					
Budownictwo inwentarskie w świetle przepisów UE - IBMER	2	1230	30	1050	150
Nowoczesne technologie utrzymania trzody chlewnej - IBMER	4	760	40	700	20
Integracja z UE (szanse i zagrożenia) - Małop. St. Dor. Roln.	6	420	60	320	40
Integrowana produkcja wiśni - ISiK	9	345	35	310	0
Organizacja i funkcjonowanie rynku zbóż w UE - Fundusz Współpracy	5	209	· ^x	-	-

x – brak danych

Źródło: opracowanie własne.

Wśród najczęściej wybieranych tytułów doskonalenia dominuje tematyka technologiczna, ale największy udział w niej mają producenci rolni. Doradcy ODR natomiast najliczniej uczestniczyli w szkoleniach z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i technologii produkcji zwierzęcej oraz nie uwzględnionych w ze-

stawieniu, ale nie mniej licznych szkoleniach nt. budowy strategii rozwoju regionalnego i projektowania rozwoju gospodarstw rolnych wg standardów UE.

Podsumowanie

Planowanie działalności szkoleniowej zarówno przez organizatorów jak i uczestników doskonalenia nie jest łatwe. Oferta - informator szkoleń, wydawany przez Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Oddział w Poznaniu, wg opinii odbiorców spełnia swoją informacyjną rolę w stosunku do doradztwa. Zawiera on wiele zróżnicowanych propozycji szkoleniowych, ale Oferta ta mogłaby być szersza, pełniejsza, gdyby np. organizatorzy doskonalenia zawodowego wcześniej znali możliwości finansowania planowanych szkoleń.

Potrzeby doradców w bieżącym roku, określone na podstawie wyników ankiet, ukierunkowane są głównie na zagadnienia możliwości uzyskania pomocy dla rolnictwa z funduszy UE, szczególnie na sposób opracowywania projektów. Ta tematyka wymaga wsparcia finansowego.

Dla jednostek badawczo-rozwojowych doradcy ODR nie są jedynymi i głównymi uczestnikami doskonalenia, stąd ważne dla doradców wydaje się wypracowanie systemu doskonalenia kadr doradczych i zapewnienie jego finansowania w możliwie szerokim zakresie.